

שנתחייב בעבודת השם וכו' (שכל דבר ומאורע הוא בשכיל עבודתו של חברו), ויודע הוא שגם בעולמו וכידיעתו של חברו הוא כנ"ל — שאין בעולמו (של חברו) אלא השי"ת וחבירו.

(וב' הדעות אמת — שבעולמו של ראובן כל דבר ומאורע הוא בשכיל עבודת ראובן, ואין (בעולמו) אלא השי"ת וראובן, ובעולמו של שמעון כל דבר ומאורע הוא בשכיל עבודת שמעון, ואין (בעולמו) אלא השי"ת ושמעון),

אבל, אין זה בסתירה להאמור שכל מה שלא נוגע לאדם בעבודתו אינו יודע ממנו, כי, הא שהוא יודע ע"ד ידיעתו של חברו גופא הו"ע שנוגע בעבודה שלו, כיון שגם זה: מצוה היא, או שעי"ז יבוא לקיים מצוה, הכנה למצוה וכו' (כי, הידיעה שלו ע"ד עולמו וידיעתו של חברו מחזקת את רגש האחריות כלפי חברו מצד ענין הערבותי, ומביאה לקיום מצות תלמוד תורה לאחרים, מצות צדקה וכו').

ה. ולהעיר, שכשם שנת"ל שאין בעולמו של כל אדם אלא השי"ת והוא, עד"ז אפשר לומר גם בגרזן החוצב, בעלי-חיים וכו', בעולמם הם.

[ובהקדמה — שמצינו התייחסות לעולמם וידיעתם של בע"ח (ולדוגמא: בסיפור הגמרא¹⁹ ע"ד עגל שבכה כשהוליכוהו לשחיטה, ואמר לו רבי "ויל לכך נוצרת", ומזה מובן גם בנוגע לכל בעלי-חיים ש"לא נבראו אלא לשמשני", כברוגמאות הנ"ל (ס"א), ועוד). ועד"ז בנוגע לגרזן החוצב כו', כדלקמן].

והענין בזה, שהגרזן לא נברא אלא לחטוב עצים, ובעולמו (של הגרזן) — אם בעל נפש הוא ששייך בו ידיעה כו' — אינו אלא להשי"ת, ולהבדיל באלף אלפים וכו' הבדלות עד אין קץ — והוא (הגרזן), והשאר אינם אלא אמצעים וכלי תשמיש בשבילו, שימלא תפקידו כראוי וכו'.

ועל-כרחך צריך לומר, שהגרזן או הבע"ח, אינם יודעים ע"ד מציאות שאר דברים שאינם נוגעים לכל זה, דאם לא תאמר כן, הרי זה (ידיעת הגרזן ע"ד דברים שאינם נוגעים לתכלית בריאתו היא) — בעולם הגרזן והבע"ח — לבטלה, וא"כ, גם בעולמנו — הכולל

19) ש"כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, סע"א. וש"נ).

20) ב"מ פה, א.